

СУЛИМА А.С., КОРОЛЬЧУК А.П., БЕКАС О.О.

**НАПИСАННЯ Й ОФОРМЛЕННЯ
КУРСОВИХ РОБІТ:
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
(для студентів спеціальності
227 Фізична терапія, ерготерапія)**

**Вінниця
В Д П У
2021**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

СУЛИМА А.С., КОРОЛЬЧУК А.П., БЕКАС О.О.

НАПИСАННЯ Й ОФОРМЛЕННЯ
КУРСОВИХ РОБІТ:
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
(для студентів спеціальності
227 Фізична терапія, ерготерапія)

Вінниця
В Д П У - 2021

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету фізичного виховання і спорту Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Протокол № 2 від «21» жовтня 2021 р.)

Автори:

Сулима А.С. – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, старший викладач кафедри медико-біологічних основ фізичного виховання і фізичної реабілітації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Корольчук А.П. – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри медико-біологічних основ фізичного виховання і фізичної реабілітації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Бекас О.О. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри медико-біологічних основ фізичного виховання і фізичної реабілітації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Рецензенти:

Васильєва С.О., к. мед. н., доцент кафедри біології Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Онищук В.Є., кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри медико-біологічних основ фізичного виховання і фізичної реабілітації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

С89 Сулима А.С., Корольчук А.П., Бекас О.О. Написання й оформлення курсових робіт: методичні рекомендації (для студентів спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія). Вінниця: ВДПУ, 2021. 52 с.

Методичні рекомендації щодо написання й оформлення курсових робіт призначено для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія. У методичних рекомендаціях викладено основні етапи написання курсових робіт, визначено їх головні розділи, охарактеризовано вимоги щодо оформлення курсових робіт, описано організацію й порядок підготовки курсової роботи до захисту, а також подано критерії оцінювання курсової роботи.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. Загальні вимоги до оформлення курсової роботи.....	6
2. Вибір теми курсової роботи та процедура її затвердження.....	7
3. Структура, зміст і обсяг курсової роботи	8
4. Оформлення розділів основної частини курсової роботи.....	13
5. Основні вимоги до оформлення курсових робіт	17
6. Мова й стиль написання курсової роботи	23
7. Етапи виконання курсової роботи	25
8. Обов'язки наукового керівника	26
9. Терміни подання курсової роботи	26
10. Порядок перевірки курсової роботи на плагіат	27
11. Порядок захисту курсової роботи.....	27
12. Критерії оцінювання курсової роботи.....	29
13. Типові помилки у процесі написання й оформлення курсової роботи.....	31
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ТА ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	33
ДОДАТКИ.....	34

ВСТУП

Курсова робота є обов'язковим елементом самостійної писемної роботи студентів відповідно до освітньої програми та навчального плану для студентів ступеня вищої освіти бакалавр зі спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія.

Написання курсової роботи здійснюється під наглядом наукового керівника на тему, яка затверджена кафедрою. Курсова робота розглядається як необхідний попередній етап до написання й захисту кваліфікаційної роботи.

Метою написання курсової роботи є узагальнення, систематизація, закріплення та поглиблення теоретичних знань і практичних навичок із навчальних дисциплін «Фізична терапія, ерготерапія при захворюваннях кардіо-респіраторної системи» (5 семестр), «Фізична терапія, ерготерапія при захворюваннях і травмах опорно-рухового апарату» (7 семестр) та «Фізична терапія, ерготерапія у педіатрії» (8 семестр), формування навичок організації та проведення самостійного науково-педагогічного дослідження.

Під час написання, оформлення та захисту курсової роботи вирішуються освітні, розвиваючі та виховні завдання.

Так, серед освітніх завдань можна виділити наступні:

- ❖ студент самостійно вибирає й обґрунтовує тему курсової роботи, а під керівництвом наукового керівника формулює мету, об'єкт і предмет дослідження, завдання курсової роботи, обирає й обґрунтовує методи дослідження;

- ❖ студент навчається аналізувати й узагальнювати отриманий матеріал;

- ❖ студент навчається проводити дослідження, обираючи ефективні методи;

- ❖ студент здійснює аналіз загальної та спеціальної науково-методичної та довідкової літератури, офіційних документів, медичних карток, матеріалів мережі Інтернет тощо;

- ❖ студент навчається самостійно застосовувати методи математичної статистики;

- ❖ студент розробляє практичні рекомендації відповідно до теми курсової роботи;

- ❖ студент формулює висновки до курсової роботи відповідно до завдань роботи;

- ❖ студент навчається готувати доповідь і презентацію головних аспектів курсової роботи;

- ❖ під час захисту курсової роботи студент навчається вірно відповідати на запитання, вести дискусію, а також переконувати інших у правильності своїх

рішень і думок.

У процесі написання й захисту курсової роботи у студентів виховуються:

- ❖ впевненість у творчих можливостях;
- ❖ самостійність, відповідальність;
- ❖ навички самостійної регулярної праці над розв'язанням певних завдань.

У студентів під час написання, оформлення та захисту курсової роботи відбувається розвиток системного наукового мислення, здатності приймати самостійні рішення, професійної писемної мови, творчого потенціалу тощо.

У ході написання курсової роботи студентам необхідно дотримуватися принципів самостійності, академічної доброчесності, комплексного підходу до виконання завдань, дослідного характеру, а також практичної значущості.

За курсову роботу виставляється диференційована оцінка.

1. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота є одним із видів наукової роботи з навчальних дисциплін і виконується в межах освітньо-професійної програми та навчального плану для студентів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія. Під час виконання даної роботи студенти навчаються самостійно отримувати знання з певних тем шляхом опрацювання науково-методичної літератури.

Метою курсовою роботи є виявлення нових фактів, рекомендацій, а також уточнення та поглиблення раніше відомих фактів і результатів дослідження.

Особливістю курсової роботи є і те, що протягом трьох місяців студенти самостійно формулюють мету, предмет, об'єкт і завдання дослідження, аналізують науково-методичну літературу (наукові статті, тези, навчальні посібники, наукові монографії, результати дисертаційних досліджень науковців тощо), проводять педагогічні дослідження, знаходять ефективні шляхи вирішення проблеми дослідження, проводять теоретичне й практичне формулювання висновків до роботи.

Щодо змісту курсової роботи то варто дотримуватися наступних вимог:

- ❖ чіткості й послідовності викладу матеріалу;
- ❖ актуальності теми дослідження;
- ❖ чіткого обґрунтування вибору теми курсової роботи;
- ❖ критичного аналізу результатів досліджень, висвітлених у науково - методичній літературі;
- ❖ уникати загальних слів і бездоказових тверджень, тавтології;
- ❖ детального розкриття поглядів різних авторів на проблему дослідження;
- ❖ чіткого обґрунтування власного ставлення до проблеми дослідження і до поглядів інших дослідників, які займалися вивченням даної теми;
- ❖ наявності практичного значення отриманих результатів;
- ❖ уникати речень та словосполучень, що не несуть нової інформації;
- ❖ стислості й точності формулювань;
- ❖ адекватності методів дослідження поставленій меті й завданням;
- ❖ наявності висновків і пропозицій;
- ❖ конкретності у викладі результатів роботи;
- ❖ високого рівня грамотності.

Виконана у друкованому варіанті, курсова робота зберігається на кафедрі, як документ, що підтверджує кваліфікацію випускника.

Науковий керівник курсової роботи зобов'язаний проводити індивідуальні або групові консультації щодо методики написання роботи, проте не повинен нав'язувати здобувачу свої ідеї, погляди.

Тому, по завершенню написання курсової роботи студенти навчаються:

- ❖ здійснювати збір, обробку, систематизацію й аналіз даних;
- ❖ поглиблювати знання новітніх засобів й методів фізичної терапії осіб із захворюваннями внутрішніх органів, травмами та захворюваннями опорно-рухового апарату, а також засоби й методи фізичної терапії, ерготерапії в педіатрії;
- ❖ давати оцінку ефективності застосування засобів і методів фізичної терапії;
- ❖ описувати й інтерпретувати передовий вітчизняний і зарубіжний досвід у галузі фізичної терапії;
- ❖ правильно формулювати об'єкт і предмет, мету й завдання дослідження;
- ❖ застосовувати різноманітні методи, методики дослідження;
- ❖ розробляти програми фізичної реабілітації пацієнтів із захворюваннями внутрішніх органів, травмами та захворюваннями опорно-рухового апарату, а також засоби й методи фізичної терапії, ерготерапії в педіатрії;
- ❖ демонструвати навички гнучкого наукового мислення, самостійної роботи;
- ❖ дотримуватися академічної доброчесності;
- ❖ застосовувати методи математичної статистики;
- ❖ прогнозувати найбільш ефективні засоби й методи фізичної терапії;
- ❖ оцінювати можливості використання отриманих результатів дослідження у практичній діяльності фізичного терапевта, ерготерапевта.

2. ВИБІР ТЕМИ КУРСОВОЇ РОБОТИ ТА ПРОЦЕДУРА ЇЇ ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Із тематикою курсових робіт студенти ознайомлюються на початку навчального семестру, у якому виконується робота. Тематика має відповідати змісту навчальних дисциплін, з яких виконується курсова робота, а назва теми має бути лаконічною.

За змістом курсові роботи можуть бути:

- 1) теоретичного характеру - робота виконується на основі аналізу й систематизації літературних даних за темою дослідження;
- 2) емпіричного характеру - робота виконується на основі аналізу передового

вітчизняного й зарубіжного досвіду в галузі фізичної терапії;

- 3) експериментального характеру - робота виконується на основі результатів власних досліджень студентів.

Після ознайомлення з тематикою курсових робіт, розробленою й затвердженою на кафедрі, студент самостійно обирає тему. Вибір теми є досить відповідальним і складним завданням. Тому, студентам варто опиратися на власні наукові інтереси, на власний практичний досвід, на літературні джерела, з якими вони ознайомилися раніше, на поради наукового керівника. При виборі теми курсової роботи також варто враховувати її актуальність (теоретичне й практичне значення), наявність публікацій у науково-методичній та періодичній літературі, наявність досліджень з даної теми, практичну значущість.

Студент також може самостійно запропонувати власну тему курсової роботи, однак вона має відповідати навчальній дисципліні, з якої виконується робота. Після узгодження такої теми з науковим керівником вона має бути затверджена на засіданні кафедри.

Паралельно із вибором теми курсової роботи студент обирає наукового керівника з числа професорсько-викладацького складу кафедри або ж його призначають на засіданні кафедри.

В обов'язки наукового керівника входить:

- ❖ за потребою допомога студенту у виборі теми;
- ❖ спільно зі студентом представлення теми курсової роботи для затвердження на засіданні кафедри;
- ❖ допомога студенту у підборі науково-методичної та періодичної літератури;
- ❖ складання індивідуального плану виконання курсової роботи;
- ❖ встановлення термінів підготовки розділів і підрозділів курсової роботи;
- ❖ перевірка й за потребою корекція розділів і підрозділів курсової роботи;
- ❖ проведення індивідуальних і групових консультацій щодо виконання курсової роботи;
- ❖ допомога у підготовці доповіді й презентації до захисту роботи.

Списки прізвищ студентів, тем курсових робіт і призначених наукових керівників затверджуються на засіданні кафедри.

3. СТРУКТУРА, ЗМІСТ І ОБСЯГ КУРСОВОЇ РОБОТИ

У курсовій роботі увесь матеріал має бути викладено чітко, послідовно й лаконічно. Перед написанням роботи студент повинен уявляти її структуру й основний зміст.

Так, курсова робота умовно поділяється на наступні структурні частини:

1) вступну:

- > титульний аркуш;
- > зміст;
- > перелік умовних скорочень (за необхідності);

2) основну:

- > вступ;
- > перший розділ;
- > другий розділ;
- > третій розділ;
- > висновки;
- > практичні рекомендації (за необхідності);

3) список використаних джерел;

4) додатки (за необхідності).

Оформлення титульного аркуша

Титульним аркушем називається перша сторінка курсової роботи. Дана сторінка не нумерується.

На титульному аркуші курсової роботи вказується наступна інформація:

- 1) підпорядкованість закладу вищої освіти, його найменування;
- 2) назва підрозділу ЗВО (факультету);
- 3) назва кафедри;
- 4) тема курсової роботи;
- 5) назва навчальної дисципліни, з якої написана курсова робота;
- 6) прізвище, ім'я, по-батькові студента;
- 7) курс, шифр групи;
- 8) спеціальність;
- 9) науковий ступінь, вчене звання, ініціали та прізвище наукового керівника;
- 10) місто, рік написання курсової роботи.

Приклад оформлення титульного аркуша курсової роботи розміщено у *додатку А*.

Оформлення ЗМІСТУ курсової роботи

ЗМІСТ розміщується на 2-й сторінці й друкується на одному або двох аркушах. Фактично зміст є загальним планом проведення дослідження.

ЗМІСТ курсової роботи має містити назви структурних частин, які точно відповідають їх назві в тексті роботи, із зазначенням їх нумерації та номерів

початкових сторінок.

У курсовій роботі кожний розділ можна поділити на 2-4 підрозділи.
ЗМІСТ оформлюється наступним чином:

<i>Назва розділів і підрозділів</i>	<i>Сторінка</i>
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. НАЗВА	6
1.1. <i>Назва підрозділу</i>	8
1.2. <i>Назва підрозділу</i>	10
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	12
РОЗДІЛ 2. <i>Аналогічно розділу 1 (кількість підрозділів визначає автор)</i>	15
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	18
РОЗДІЛ 3. <i>Аналогічно розділу 1 (кількість підрозділів визначає автор)</i>	19
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	21
ВИСНОВКИ	23
ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ (за необхідності)	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	26
ДОДАТКИ (за необхідності)	27

У процесі написання курсової роботи «ЗМІСТ» постійно корегується, оновлюється й доповнюється.

Приклад оформлення змісту курсової роботи подано у *додатку Б*.

Оформлення «ПЕРЕЛІКУ УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ»

Даний розділ друкується після розділу «ЗМІСТ» і включається у курсову роботу за необхідності.

Усі прийняті в курсовій роботі малопоширені умовні позначення, маловідомі скорочення, нові позначення, символи, одиниці, скорочення й терміни відносять до умовних позначень. При першому їх згадуванні у тексті курсової роботи одразу подається їх пояснення у дужках.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ друкується на окремому аркуші двома колонками, в яких ліворуч за алфавітом подають скорочення чи символи, праворуч – їх детальну розшифровку.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ, як правило, займає 1 друкований аркуш.

Приклад оформлення ПЕРЕЛІКУ УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ подано у

додатку В.

Оформлення розділу «ВСТУП»

ВСТУП - це перший і відносно самостійний розділ курсової роботи.

У ВСТУПІ подається оцінка стану вивчення обраної проблеми, обґрунтування необхідності її розв'язання.

Вищезгаданий розділ викладається за наступними пунктами:

- ❖ актуальність теми курсової роботи;
- ❖ мета роботи;
- ❖ завдання дослідження;
- ❖ об'єкт дослідження;
- ❖ предмет дослідження;
- ❖ методи дослідження;
- ❖ теоретичне й практичне значення роботи;
- ❖ структура й обсяг курсової роботи.

Актуальність теми курсової роботи. Формулювання її проходить шляхом критичного аналізу й порівняння з відомими варіантами розв'язання проблеми іншими авторами з посиланням на них. Під час викладення актуальності необхідно вказувати прізвища та ініціали провідних українських і зарубіжних вчених, які займалися або займаються дослідженнями в даній галузі. Саме з констатації недостатності досягнутого рівня знань, виявлення неточностей або недоліків існуючих концепцій, дозволяє автору курсової роботи сформулювати проблему дослідження. Проблемна ситуація формулюється одним реченням.

Мета курсової роботи. Мета роботи формулюється стисло й лаконічно одним реченням і повинна відповідати на запитання «Яким очікується кінцевий результат процесу вивчення теми курсової роботи?». Проте не варто формулювати мету роботи як «Дослідження ...», «Вивчення ...», адже, ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету роботи.

Завдання дослідження дають уявлення про те на, що спрямовуватиметься дослідження й як розкриватиметься тема роботи. Вони зазвичай подаються у вигляді списку й починаються словами «вивчити», «проаналізувати», «встановити», «розглянути», «обґрунтувати», «визначити», «описати», «охарактеризувати» тощо.

Таких завдань може бути 3-4.

При формулюванні завдань дослідження варто уникати наступних поширених помилок, а саме:

- ❖ невідповідність завдань темі, меті курсової роботи;
- ❖ дублювання інформації, що полягає у тому, що завдання частково повторюють одне одного;
- ❖ завдання визначає проведення незначних досліджень;
- ❖ відсутність новизни.

Об'єктом дослідження є процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для дослідження.

Предмет дослідження міститься у межах об'єкта й дає уявлення про те, як розглядається об'єкт.

Об'єкт і предмет дослідження співвідносяться між собою як загальне й часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження.

Предметом дослідження можуть виступати: засоби й методи фізичної терапії, прогнозування й розвиток процесу фізичної терапії певного контингенту хворих, шляхи удосконалення процесу фізичної терапії хворих із різноманітними захворюваннями тощо.

Методи дослідження. У роботі перераховуються методи, використанні для вирішення поставлених завдань у ході написання курсової роботи, а також зазначається, що саме досліджувалося за допомогою них. Вибір методів дослідження повинен забезпечувати достовірність отриманих результатів.

Найбільш розповсюдженими є наступні методи дослідження: аналіз літературних джерел, педагогічне спостереження, анкетування, бесіда, педагогічний експеримент, методи порівняльного аналізу, антропометричні методи, метод гоніометрії, методи математичної статистики тощо.

Теоретичне й практичне значення роботи. У даному розділі вступу подаються відомості про практичне використання результатів дослідження або рекомендації щодо їх використання. По можливості подаються відомості щодо впровадження результатів дослідження в процес фізичної терапії хворих із різноманітними захворюваннями, а також у навчально-виховний процес студентів спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія.

Структура й обсяг курсової роботи. У даному розділі вступу вказується зі скількох розділів складається курсова робота, зі скількох джерел складається список використаної літератури, скільки містить додатків (за наявності), друкований обсяг роботи, а також кількість ілюстрованого матеріалу (таблиці, рисунки).

Розділ «ВСТУП» за обсягом повинен займати 2-3 сторінки.

Приклади оформлення розділу «ВСТУП» подано у *додатку Д*.

4. ОФОРМЛЕННЯ РОЗДІЛІВ ОСНОВНОЇ ЧАСТИНИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Усі розділи основної частини варто починати з нової сторінки, а в кінці обов'язково робити стислі висновки до них.

Перший розділ «ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ» є теоретичним і присвячується огляду науково-методичної літератури за темою курсової роботи, критичному висвітленню робіт вчених і спеціалістів, які займалися вивченням даної теми, порівняльному аналізу точок зору різних авторів, порівняльному аналізу результатів, отриманих іншими авторами. У даному розділі окреслюються ті аспекти обраної проблеми, які на сьогодні не повністю вирішені.

Завершити даний розділ необхідно короткими висновками.

Обсяг розділу 1 «ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ» не повинен перевищувати 20% обсягу основної частини курсової роботи й може складатися з 2-3 підрозділів.

Під час роботи над першим розділом варто дотримуватися наступних вимог:

- кожен абзац, який не відображає власну думку, а надає інформацію з першоджерел, повинен завершуватися посиланням на дане першоджерело, яке обов'язково повинне бути у розділі «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ»;
- усі джерела зі «СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» повинні бути процитованими в тексті курсової роботи, в іншому випадку відповідний елемент має бути вилученим.

Розрізняють наступні способи посилань на першоджерела:

- ❖ наприкінці речення або абзацу в квадратних дужках вказується порядковий номер першоджерела зі «СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ»;

Наприклад:

«Результати епідеміологічних досліджень показують, що в Україні реальна кількість людей з підвищеним артеріальним тиском складає 13-15 млн. осіб [3, 17, 41].»

- ❖ наприкінці речення або абзацу в дужках вказуються ініціали та прізвища авторів і рік видання першоджерела, у разі якщо авторів багато, то вказуються лише перші три прізвища, а далі слова «та інші»;

Наприклад:

«Широке розповсюдження захворювань серцево-судинної системи потребує, перш за все, інтенсифікації масових профілактичних заходів таких як

головна та другорядна профілактики (В.И. Дубровский, 1999)»

- ❖ на початку або всередині речення вкладаються ініціали та прізвища авторів, а в кінці речення - в дужках рік видання першоджерела.

Наприклад:

«Ланг вважав, що в основі гіпертонії лежить своєрідний судинний невроз – порушення реципрокних відносин кори великих півкуль і підкоркових центрів, який з часом обов'язково приводить до активації симпатичної нервової системи (1940)».

У наступних розділах (розділ 2 і 3) необхідно розкрито послідовність розв'язання зазначеної у вступі проблеми й завдання. Назви даних розділів повинні бути конкретними й відповідати темі курсової роботи.

Другий розділ «ОРГАНІЗАЦІЯ Й МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ».

Завданням даного розділу курсової роботи є теоретичне обґрунтування методології дослідницької праці, послідовності дій з вирішення завдань роботи, перелік і характеристика методів, використаних у роботі.

У курсових роботах теоретичного напрямку розкриваються механізми аналізу й узагальнення теоретичної інформації, а у роботах експериментального напрямку - зазначаються технології розробки й обґрунтування методичних рекомендацій або експериментальних програм, визначаються допустимі похибки вимірювань.

Зазвичай другий розділ поділяється на два підрозділи:

- 1) 2.1. Методи дослідження;
- 2) 2.2. Організація дослідження

У підрозділі **2.1. «Методи дослідження»** вказуються лише ті методи, які були використані студентом у ході написання курсової роботи. Подається їх коротка характеристика й посилання на першоджерела, у яких опубліковані дані методи.

Не варто:

- ❖ включати у роботу сумнівні методи дослідження;
- ❖ описувати програми фізичної терапії;
- ❖ наводити цитати з підручників;
- ❖ вживати речення з емоційним забарвленням;
- ❖ описувати власне ставлення до методів дослідження.

Підрозділ **2.2. «Організація дослідження»** містить інформацію щодо логіки й порядку проведення дослідження у просторі й часі.

Для курсових робіт теоретичного характеру варто охарактеризувати базу,

на якій вивчалися матеріали навчально-методичної літератури, а для робіт експериментального характеру – інформацію про базу, на якій проводилися дослідження, обладнання, яке застосовував дослідник, час доби, у який проводилися дослідження, засоби контролю самопочуття пацієнтів, кількість осіб, які брали участь у дослідженні, їх стать, вік тощо.

Третій розділ «РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ» (назва може змінюватися відповідно до теми курсової роботи) містить інформацію, яку здобув автор у результаті проведених ним наукових пошуків.

Так, у курсовій роботі теоретичного характеру третій розділ присвячується дискусійному порівняльному опису результатів дослідження, які опубліковані іншими авторами, які займалися або займаються вивченням даної тематики, а в курсовій роботі експериментального характеру даний розділ присвячується викладу результатів власних експериментальних досліджень (результати обстеження пацієнтів, складання програми фізичної терапії для них, а також результати ефективності впливу занять за розробленою програмою на стан пацієнтів).

Загальний обсяг третього розділу повинен становити 35% всієї роботи.

У кінці даного розділу обов'язково подаються власні короткі висновки, в яких висвітлюються головні моменти розділу.

У **розділі «ВИСНОВКИ»** узагальнюються результати проведеного дослідження, викладають найбільш важливі результати, одержані під час самостійного дослідження. Даний розділ починають із нової сторінки.

ВИСНОВКИ варто подавати у вигляді абзаців, кожний з яких повинен містити окремий логічно завершений висновок. Пункти висновку повинні відповідати поставленим у курсовій роботі завданням, меті та змісту роботи, містити найбільш важливі наукові й практичні результати роботи (узагальнений аналіз вивчення літературних джерел, які були використані для вирішення проблем дослідження, якісні й кількісні показники здобутих результатів, обґрунтування їх достовірності, результати перевірки ефективності розроблених програм фізичної терапії, методичних рекомендацій та комплексів вправ, міркування щодо практичного значення одержаних результатів).

ВИСНОВКИ мають бути конкретними, стислими, переконливими та обґрунтованими, а також не мають містити неперевіреної інформації, тавтології, повторень, припущень, емоційних висловлювань тощо.

Зазвичай, **ВИСНОВКИ** починаються зі слів: «У процесі вивчення ... встановлено ...», «Проаналізувавши наявну науково-методичну літературу, ми дійшли висновку, що ..», «Результати досліджень показали ..», «Заняття за розробленою нами програмою сприяли ...», «За рахунок застосування вправ на

розвиток вестибулярного апарату в пацієнтів основної групи зареєстровано ...», «Порівняння результатів тестування у контрольній та експериментальній групах виявлено .» тощо.

ВИСНОВКИ курсової роботи не повинні перевищувати 10% її загального обсягу.

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ (за необхідності) мають містити рекомендації щодо практичного застосування засобів фізичної терапії, фізичних вправ у процесі фізичної реабілітації пацієнтів із різноманітними захворюваннями.

Даний розділ друкують з нової сторінки.

Розділ «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» є обов'язковим розділом курсової роботи й починається з нової сторінки.

У даному розділі автор перераховує усі використані науково-методичні джерела мовою оригіналу. Рекомендується у курсовій роботі посилатися не лише на праці вітчизняних авторів, а й на джерела іноземних авторів і на наукові видання з Інтернет-ресурсів. Проте серед Інтернет-ресурсів допускається згадування й опрацювання лише наукових видань, а не сторінок Вікіпедії, форумів тощо.

Оптимальний обсяг вивченої літератури при написанні курсової роботи - 25-35 джерел.

Розділ «ДОДАТКИ» містить наступний матеріал:

- ❖ анкети;
- ❖ тести;
- ❖ первинні результати вимірів;
- ❖ таблиці;
- ❖ картки;
- ❖ акти впровадження;
- ❖ ілюстрації допоміжного характеру;
- ❖ інструкції;
- ❖ варіанти комплексів фізичних вправ тощо.

ДОДАТКИ обов'язково повинні відповідати темі, меті і завданням курсової роботи. Оптимальна кількість додатків для курсових робіт складає 1-4. Оформлюють додатки на наступних сторінках роботи й розміщують у порядку появи посилань у тексті.

Кожен ДОДАТОК починають з нової сторінки.

Проте розділ «ДОДАТКИ» є необов'язковим елементом курсової роботи.

5. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВИХ РОБІТ

Важливим етапом виконання курсової роботи є її оформлення.

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота має бути віддрукованою на комп'ютері на аркушах білого паперу формату А4 (210x297) через 1,5 міжрядковий інтервал. Одна сторінка тексту має містити до 30 рядків.

Шрифт Times New Roman 14.

Абзац має бути однаковим на всіх сторінках - 1,25 см. Забороняється відбивати абзаци табуляціями або багаторазовими пробілами.

Вирівнювання тексту – по ширині сторінки. Забороняється ущільнення або розрідження інтервалів між літерами.

Поля (відступи від краю сторінки) - ліве 30 мм, верхнє й нижнє - 20 мм, а праве - 10 мм. Орієнтація сторінки - книжкова.

Курсова робота має становити 25-40 сторінок, однак до основного обсягу роботи не входять список використаних джерел, додатки, таблиці й рисунки, які займають усю сторінку. Роздруковують роботу лише на одній стороні аркуша.

Нумерація сторінок виставляється арабськими цифрами в правому верхньому куті сторінки, дотримуючись наскрізної нумерації, без крапки. На титульному аркуші нумерація не ставиться.

Прізвища, назви установ, організацій та інші власні назви у тексті роботи наводять мовою оригіналу. Проте допускається транслітерація власних назв, додаючи при першій згадці в дужках оригінальну назву.

Текст курсової роботи повинен поділятися на розділи й підрозділи, які вказуються у змісті.

Заголовки кожної структурної частини роботи друкуються з нової сторінки великими літерами жирним шрифтом із вирівнюванням по середині сторінки (наприклад, **ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ, ВИСНОВКИ** тощо). Крапка в кінці заголовка не ставиться. Заборонено перенос слів у заголовках.

Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) жирним шрифтом із абзацу без крапки в кінці, наприклад:

1.1. Артеріальна гіпертензія, етіологія, патогенез

2.1. Методи дослідження

3.1. Особливості застосування кінезотерапії для осіб із артеріальною гіпертензією

Відстань між заголовком і текстом повинна дорівнювати 2 інтервалам.

Не допускається розміщувати назву розділу, підрозділу, пункту в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено лише один рядок тексту.

Такі структурні частини курсової роботи як «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВИСНОВКИ», «ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» не нумеруються.

Усі розділи роботи повинні бути пронумеровані арабськими цифрами без крапки й знака «№» (наприклад: **РОЗДІЛ 1, РОЗДІЛ 2, РОЗДІЛ 3**).

Підрозділи курсової роботи нумерують теж арабськими цифрами в межах кожного розділу. Тобто, номер підрозділу складається з номеру розділу й підрозділу, розділених крапкою (наприклад, **1.3. Класифікація артеріальної гіпертензії** (третій підрозділ першого розділу), **2.1. Організація дослідження** (перший підрозділ другого розділу), **3.2. Особливості застосування кінезотерапії для осіб із артеріальною гіпертензією** (другий підрозділ третього розділу) тощо).

Пункти нумерують арабськими цифрами в межах кожного підрозділу. Тому, номер пункту складається із порядкових номерів розділу, підрозділу й пункту, між якими ставлять крапку (наприклад, **1.2.1.** (перший пункт другого підрозділу першого розділу), **3.2.2.** (другий пункт другого підрозділу, третього розділу) тощо). У цьому ж рядку подають назву пункту і після крапки текст даного пункту.

ОФОРМЛЕННЯ ІЛЮСТРАЦІЙ, ТАБЛИЦЬ, ФОРМУЛ

Важливим доповненням до статистичного аналізу й узагальнення результатів дослідження, теоретичного обґрунтування застосовування певних засобів фізичної терапії є ілюстрації, які можуть бути у вигляді графіків, фотографій, схем, діаграм.

Якість ілюстрацій повинна забезпечувати їх чітке відображення. Розмір малюнка повинен бути не менше 1/5 аркуша формату А4. Ілюстрації варто подавати так, щоб їх зручно було розглядати без повороту.

Ілюстрації необхідно розміщувати безпосередньо після тексту, в якому про нього згадується вперше. Ілюстрації позначають словом «Рис.» й нумерують арабськими цифрами відповідно до розділу, в якому вони розташовуються, та їх порядку розташування у тексті (наприклад, *Рис. 2.3 – це третій рисунок у другому розділі; Рис. 3.1 – перший рисунок у третьому розділі*).

Кожна ілюстрація має мати свою назву, яку розташовують під ілюстрацією. *Наприклад:*

Рис. 2.3. Балансувальна платформа БОСУ

У **діаграмах** наочно відбивають й аналізують масові дані. У курсових роботах найчастіше використовують стовпчикові діаграми (площинні й об'ємні). На стовпчикових діаграмах дані зображуються у вигляді прямокутників (стовпчиків) однакової ширини, розміщених вертикально або горизонтально. *Наприклад:*

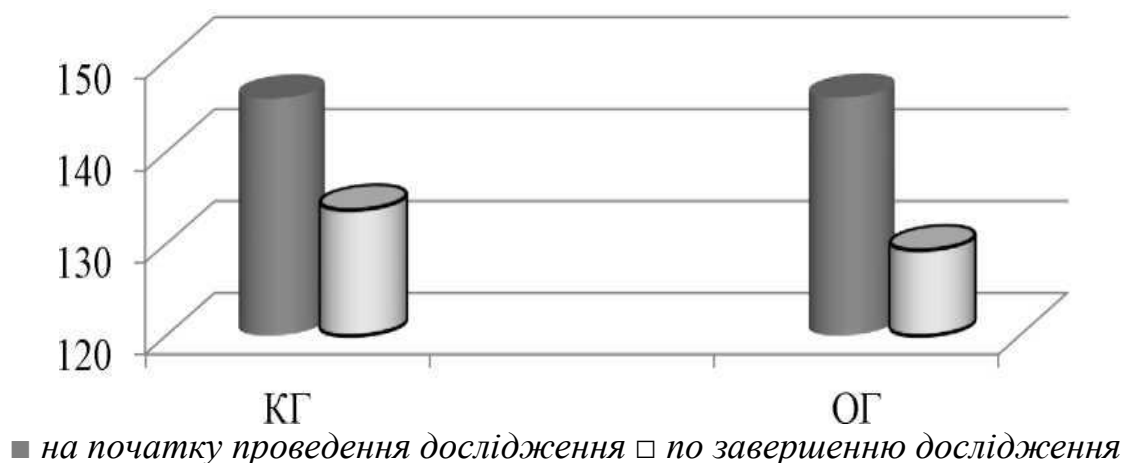

Рис. 3.1. Динаміка змін середніх значень артеріального систолічного тиску осіб із есенціальною гіпертензією обох груп до і після завершення експерименту

На всі ілюстрації мають бути посилання в тексті курсової роботи. Причому при першому згадуванні пишеться «Рис. 2.1», а при наступному «див. рис. 2.1».

Цифровий матеріал у курсових роботах подається у вигляді **таблиць**. Таблицю розміщують після першого посилання на неї в тексті. На всі таблиці мають бути посилання в тексті курсової роботи. При першому згадуванні пишеться «Табл. 2.2», а при наступному «див. табл. 2.2».

Таблиці нумерують арабськими цифрами в межах розділу, наприклад «Табл. 2.1».

Кожна таблиця повинна мати назву, яку друкують малими літерами (крім першої) жирним шрифтом і розміщують симетрично над нею. Причому назва таблиці має бути стислою і відбивати зміст таблиці.

У правому верхньому куті сторінки над відповідним заголовком розміщують напис «Таблиця» із великої літери курсивом із зазначенням номера таблиці. Номер таблиці складається із номера розділу й порядкового номеру таблиці, розділених крапкою (наприклад, Таблиця 1.2 – друга таблиця у першому розділі; Таблиця 3.1 – перша таблиця у третьому розділі).

Заголовки граф таблиць починають із великої літери, а підзаголовки - з маленької. Зазвичай заголовки граф записують паралельно рядкам таблиці, проте при необхідності допускається перпендикулярне розташування заголовків граф.

У кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять.

У таблиці обов'язково вказуються одиниці виміру в скороченому вигляді відповідно до діючих стандартів.

Цифри в графах таблиці потрібно розмішувати так, щоб числа були точно одне над другим. Числові значення величин у одній графі мають мати однакову кількість десяткових знаків.

Приклад оформлення таблиці:

Таблиця 3.2

Показники індексу фізичного стану (у.о.) в осіб із есенціальною гіпертензією до і після завершення експерименту

Група дослідження	Середнє значення, $x \pm m$	
	на початку проведення дослідження	по завершенню дослідження
КГ (n=12)	0,49±0,02	0,53±0,01
ОГ (n=11)	0,48±0,02	0,60±0,02

Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на іншу сторінку, при цьому назву таблиці розташовують над її першою частиною. При

перенесенні частини таблиці на іншу сторінку курсивом пишуть слово «Продовження» з правої сторони сторінки й вказують номер таблиці (наприклад, «Продовження табл. 2.1»).

Показники координаційної проби Уемури у осіб із есенціальною гіпертензією до і після завершення експерименту

Показники	Середнє значення, $x \pm m$			
	КГ (n=12)		ОГ (n=11)	
	на початку проведення дослідження	по завершенню дослідження	на початку проведення дослідження	по завершенню дослідження
Стояння на правій нозі, с	1,1±0,14	1,9±0,12*	1,2±0,13	6,3±0,25*

Продовження табл. 3.1

Показники	Середнє значення, $x \pm m$			
	КГ (n=12)		ОГ (n=11)	
	на початку проведення дослідження	по завершенню дослідження	на початку проведення дослідження	по завершенню дослідження
Стояння на лівій нозі, с	0,8±0,09	1,2±0,10	1,0±0,12	5,9±0,21*

Формули розташовуються безпосередньо після тексту в якому вони згадуються, посередині сторінки. Формули відокремлюють від тексту курсової роботи, залишаючи вище і нижче не менше одного вільного рядка.

У ході тексту курсової роботи формули нумерують арабськими цифрами в межах розділу. Тому, номер формули складається із номеру розділу й порядкового номеру формули в розділі, розділених крапкою. Номер вказують з правої сторони аркуша на рівні формули в круглих дужках, наприклад, (2.2) - друга формула другого розділу. Проте, якщо у курсовій роботі лише одна формула, то її не нумерують.

Перенесення формули на наступний рядок допускається лише на знаках виконуваних операцій, повторюючи знак операції на початку наступного рядка. У випадку переносу формули на знаку множення застосовують знак «х».

Одразу під формулою подається пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять до неї у тій же послідовності, в якій вони подані у формулі. Пояснення значення кожного символу і числового коефіцієнту потрібно подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення потрібно розпочинати зі слова «де».

Приклад оформлення формули:

Пироговою Е.А. [16] була запропонована формула 2.1 для визначення індексу фізичного стану.

$$\text{ІФС} = (700 - 3 \cdot \text{ЧСС} - 2,5 \cdot \text{АТсеред.} - 2,7 \cdot \text{В} + 0,28 \cdot \text{М}) / (350 - 2,6 \cdot \text{В} + 0,21 \cdot \text{ДТ}) \quad (2.2.)$$

де ІФС – індекс фізичного стану;

ЧСС – частота серцевих скорочень (уд./хв);

АТ серед. – артеріальний тиск середній (мм рт. ст.);

В – вік (роки);

М – маса тіла людини (кг);

ДТ – довжина тіла (см).

Посилання. У курсовій роботі автор повинен подавати посилання на джерела, матеріали або окремі результати дослідження інших авторів при їх непрямому цитуванні, що дозволить відшукати документи й перевірити достовірність відомостей про цитування документу. Посилатися потрібно на останні видання.

Посилання у тексті курсової роботи варто подавати арабськими цифрами у квадратних дужках, наприклад, [3], [5, 18, 32], де цифри відповідають порядковому номеру джерела у СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ. Якщо потрібно подати посилання на джерела з 9 по 15, тоді це оформлюється наступним чином [9–15].

Посилання на конкретні сторінки (з монографій, оглядових статей, підручників, методичних посібників) потрібно наводити після номера джерела через кому з маленької літери «с», наприклад, [5, с.38], [14, с.212].

Для Інтернет-посилань найкращими є посилання на офіційні сайти організацій та установ.

При посиланнях на розділи, підрозділи, ілюстрації, таблиці, формули, додатки зазначають їх номери. *Наприклад: «Як зазначалося у розділі 2 ...», «Як видно з таблиці 3.1...», «На рисунку 3.2...», «Артеріальний тиск середній ми визначали за формулою 2.3», «Результати дослідження (див. табл. 3.1) ...», «У додатку А представлено ...».*

Заборонено посилатися на неопубліковані та незавершені праці.

Прямі посилання (цитати) беруться у лапки й обов'язково подається посилання на джерело із зазначенням його номеру у СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.

Список використаних джерел є необхідним елементом довідкового апарату курсової роботи, який розміщується після ВИСНОВКІВ. Він подається

мовою оригіналу та оформлюється з урахуванням розробленого в 2015 році Національного стандарту України: ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання», приклади оформлення літературних джерел представлені у *додатку Е* або за активним посиланням: <https://cuesc.org.ua/bibl.pdf>

У список використаної літератури повинна входити уся цитована, згадувана й вивчена автором література. Особливу увагу потрібно приділити відображенню наукових відомостей з літературних джерел останніх 3 – 5 років.

Зазвичай список використаних джерел для курсової роботи складається в алфавітному порядку. Спочатку перераховується література українською (російською) мовами, а потім іноземною. Усі джерела подаються мовою оригіналу.

Роботи одного автора розміщуються за алфавітом назв, а автори-однофамільці - за алфавітом ініціалів.

Нумерація списку є наскрізною.

Додатки оформлюють як продовження курсової роботи на наступних сторінках, розміщуючи їх у порядку посилань у тексті. Кожен додаток починається з нової сторінки й має свій заголовок, розміщений у правому верхньому кутку сторінки й надрукований угорі маленькими літерами (крім першої) жирним шрифтом і позначаються великими літерами українського алфавіту (за винятком Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь). Наприклад, **Додаток А**.

Після симетрично до тексту друкується заголовок додатку великими літерами.

Нумерація ілюстрацій, таблиць, формул, розміщених у додатках, складається з літери додатку й номеру рисунку, формули, таблиці, наприклад, «Таблиця Б.3» (третя таблиця додатку Б), «Рис. В.1» (перший рисунок додатку В), «Формула Д.4» (четверта формула додатку Д). Якщо у додатку лише одна ілюстрація, таблиця, то її нумерують «Таблиця Б.1», «Діаграма А.1».

У випадку коли додаток розташовується на декількох сторінках, то його номер і назва пишуться лише на першому листі, на інших вказують «Продовження додатку Б» або «Закінчення додатку Б».

Приклад оформлення додатків подано у **Додатку Ж**.

6. МОВА Й СТИЛЬ НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Для тексту курсової роботи характерним є цілісність, об'єктивність, смислова завершеність і зв'язність. Увесь текст повинен бути написаним від третьої особи (тобто по тексту курсової роботи вживають слово і словосполучення «ми», «на нашу думку»).

Об'єктивність викладу матеріалу досягається посиланнями на

першоджерела за допомогою вставних слів і словосполучень (наприклад, «за відомостями», «на думку ...», «на нашу думку», «за даними ...», «за результатами досліджень ...» тощо).

Потрібно уникати вживання іноземних слів, тавтології, використання мовних штамів тощо.

З метою забезпечення цілісності й логічності викладу тексту варто використовувати звороти, мовні кліше, «слова-маркери».

Застосовують наступні слова і словосполучення:

1. Для структуризації змісту:

- ✓ *зупинимося детальніше на ...;*
- ✓ *наприкінці ...;*
- ✓ *разом із тим ...;*
- ✓ *по-перше ... (по-друге ...);*
- ✓ *спочатку ...;*
- ✓ *зрештою ...;*
- ✓ *надалі ...;*
- ✓ *насамперед .;*
- ✓ *таким чином .*

2. Для опису, доповнення, уточнення:

- ✓ *переважно ...;*
- ✓ *при цьому ...;*
- ✓ *зокрема .;*
- ✓ *здебільшого ...;*
- ✓ *з одного боку ..., з іншого ...*

3. Для вказівки на причинно-наслідкові зв'язки:

- ✓ *відповідно до .;*
- ✓ *згідно з .;*
- ✓ *оскільки ., то .;*
- ✓ *унаслідок .;*
- ✓ *через те, що .;*
- ✓ *таким чином .;*
- ✓ *завдяки цьому .;*
- ✓ *крім цього .;*
- ✓ *до того ж .;*
- ✓ *однак ...;*
- ✓ *тому .;*
- ✓ *отже ..*

4. Для заперечення:

- ✓ *проте .;*

- ✓ тимчасом .;
- ✓ але .;
- ✓ тоді як .

5. Висловлення припущення:

- ✓ вважаймо, що ..;
- ✓ здебільшого .;
- ✓ припустимо, що .;
- ✓ переважно .

6. Порівняння, зіставлення:

- ✓ аналогічно.;
- ✓ подібно ...;
- ✓ також ...;
- ✓ з одного боку .., з другого ..;
- ✓ без сумніву ...;
- ✓ звичайно ...;
- ✓ у такий же спосіб ..;
- ✓ не викликає жодних сумнівів ...

7. Для висновку, узагальнення, показу результату:

- отже ...;
- значить ...;
- як висновок ..;
- як видно ..;
- з вищевикладеного слідує ..;
- результати проведеного дослідження свідчать ..;
- підсумовуючи ...;
- таким чином ..;
- на закінчення зазначимо, що ..;
- так (вживають на початку речення, перед рисунком, поясненням до попереднього висловлення в якості вставного слова) ..;
- у результаті ....

7. ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Написання курсової роботи складається з наступних етапів:

1. Перший етап передбачає вибір студентом теми курсової роботи, обґрунтування її актуальності та затвердження. На даному етапі студент також здійснює добір й опрацювання науково-методичної літератури за темою роботи.

2. Другий етап присвячено складанню плану курсової роботи. Для

написання курсових робіт експериментального характеру студент підбирає методи дослідження, розробляє план, підбирає контингент досліджуваних, проводить дослідження, здійснює збір експериментальних даних. Для робіт теоретичного характеру студент проводить роботу над накопиченням фактичного теоретичного матеріалу.

3. На третьому етапі студент здійснює оформлення текстової частини курсової роботи, формулювання висновків і практичних рекомендацій (за необхідності).

4. Четвертий етап передбачає оформлення курсової роботи відповідно до встановлених вимог, її захист.

8. ОBOB'ЯЗКИ НАУКОВОГО КЕРІВНИКА

З метою надання теоретичної та практичної допомоги студенту щодо написання курсової роботи йому з числа викладачів кафедри призначають наукового керівника.

Серед основних функцій наукового керівника слід виділити наступні:

- 1) надання студенту порад і рекомендацій щодо підбору науково-методичної літератури;
- 2) консультації щодо плану й змісту курсової роботи;
- 3) контроль етапів виконання роботи;
- 4) за необхідності науковий керівник вказує студенту на недоліки в аргументації окремих положень, у виборі методів дослідження (для курсових робіт експериментального характеру), оформленні роботи;
- 5) за необхідності корегує список використаних джерел;
- 6) консультації студента у випадках виникнення у нього труднощів.

9. ТЕРМІНИ ПОДАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота подається на кафедру в термін, визначений календарним планом кафедри, який завчасно повідомляють студентам. Усі курсові роботи, подані після офіційно встановленого терміну, можуть бути прийняті за умови встановлення додаткових термінів здачі, які визначаються кафедрою.

Курсова робота не допускається до захисту в випадку:

- ❖ якщо робота подана науковому керівнику на перевірку з порушенням термінів, встановлених календарним планом кафедри;
- ❖ якщо тема курсової роботи не була затвердженою на засіданні кафедри;
- ❖ коли структура роботи не відповідає вимогам;

- ❖ якщо курсова робота не пройшла перевірки на плагіат;
- ❖ якщо зміст курсової роботи не відповідає її темі.

У такому випадку за результатами курсової роботи виставляється оцінка «не задовільно».

Повторний захист курсової роботи з однієї і тієї ж навчальної дисципліни допускається не більше двох разів.

10. ПОРЯДОК ПЕРЕВІРКИ КУРСОВОЇ РОБОТИ НА ПЛАГІАТ

Перевірка курсової роботи на плагіат здійснюється відповідно до Положення про дотримання академічної доброчесності науково- педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (наказ №152од від 29 вересня 2016 р.) <http://www.vspu.edu.ua/content/position/pol7.pdf> .

Після перевірки роботи студент отримує довідку, у якій вказується відсоток оригінального тексту. Так, рекомендовані показники оригінальності текстів для курсових робіт здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра наступні:

Таблиця 1

ВІДСОТОК унікальності	Рекомендації
90-100%	висока унікальність, робота допускається до захисту або (та) опублікування
70-89 %	середня унікальність, робота потребує доопрацювання та повторної перевірки
51-69%	низька унікальність, робота потребує суттєвого доопрацювання та повторної перевірки
50 % і нижче	низька унікальність, робота відхиляється без права подальшого розгляду

11. ПОРЯДОК ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Заключним етапом є захист курсової роботи, який проводиться у формі диференційованого заліку в визначені деканатом терміни.

Остаточна оформлена курсова робота подається студентом науковому керівнику у спеціально встановлені терміни. Науковий керівник у 10-денний термін зобов'язаний перевірити роботу і прийняти рішення щодо рекомендації до захисту. До захисту допускаються студенти, які виконали вимоги, що

передбачені у процесі підготовки до захисту курсових робіт.

Захист курсової роботи відбувається відкрито при участі наукового керівника перед комісією у складі завідувача й провідних фахівців кафедри. Студенти повинні з'явитися на місце проведення заліку за 15 хвилин до його початку.

Захист складається з доповіді студента за темою курсової роботи й відповідей на запитання. Тривалість захисту однієї роботи має становити не більше 15 хвилин.

Захист курсової роботи проводиться за наступним сценарієм:

- 1) голова комісії перед початком оголошує тему курсової роботи, ім'я та прізвище студента, ім'я та прізвище наукового керівника;
- 2) надає слово студенту (студент готує доповідь на 5-7 хвилин, у якій висвітлює актуальність теми курсової роботи, її невивчені аспекти, мету, завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, використані під час написання роботи, головні результати дослідження, їх новизну й практичне значення, висновки);
- 3) після доповіді за дозволом голови комісії члени комісії задають доповідачу запитання, на які він має дати чіткі й лаконічні відповіді (варто зазначити, що кожна відповідь на запитання студент повинен розпочинати словами «Дякую за запитання!», а під час відповідей уникати словосполучень «я виявив ...», а замінити їх на «нами виявлено ...»).

До захисту курсової роботи експериментального характеру студенту необхідно підготувати мультимедійну презентацію у програмі Power Point на електронному носії, в якій варто розмістити наступні слайди:

- 1) тема курсової роботи, прізвище та ім'я виконавця і наукового керівника;
- 2) коротко актуальність теми;
- 3) мета курсової роботи;
- 4) завдання курсової роботи;
- 5) об'єкт і предмет дослідження;
- 6) методи дослідження;
- 7) організація і контингент досліджуваних;
- 8) результати дослідження (у вигляді рисунків, таблиць, діаграм тощо для кращого сприймання матеріалу);
- 9) висновки.

Доповідь готується у письмовій формі, однак під час виступу студент повинен вільно володіти матеріалом, не зачитуючи увесь текст. Під час захисту курсової роботи студент повинен уміти розкрити зміст розглянутих у курсовій

роботі положень і викласти власні результати, отримані під час написання курсової роботи.

За змістом та стилем доповіді й відповідями на запитання члени комісії визначають рівень знань студента, його вміння виступати й аргументовано відстоювати власну точку зору.

По завершенню захисту всіх курсових робіт комісія проводить нараду, після якої голова комісії оголошує результати проведеного захисту й загальні оцінки.

12. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Науковий керівник здійснює попереднє оцінювання курсової роботи з метою допомоги студенту виявити слабкі й сильні сторони роботи, виправити помилки.

Не пізніше, ніж за тиждень до диференційованого заліку у випадку незадовільної оцінки науковий керівник обґрунтовує невідповідність курсової роботи критеріям оцінювання та визначає термін для її доопрацювання.

Курсова робота, яка відповідає викладеним у методичних рекомендаціях вимогам, оцінюється за стобальною шкалою. Так, за оформлений і роздрукований рукопис курсової роботи виставляється сума балів у межах 80. На захист матеріалів курсової роботи відводиться 20 балів.

Таблиця 2

Загальна оцінка за курсову роботу

Кількість балів за написання, оформлення курсової роботи	Кількість балів за захист курсової роботи	Загальна оцінка за курсову роботу		
		Загальна кількість балів	Оцінка за шкалою ECTS	Підсумкова оцінка за розширеною шкалою
Максимум 80 балів	Максимум 20 балів	Максимум 100 балів		

Слід пам'ятати, що висока якість виконаної роботи не є гарантією її високої оцінки, оскільки оцінка може бути зниженою через некваліфікований захист матеріалів курсової роботи.

Критерії оцінювання курсової роботи розробляє кафедра (*додаток 3*).

У таблиці 2 представлено співвідношення 100-бальної шкали оцінювання написання та захисту курсової роботи зі шкалою ECST.

Курсова робота оцінюється на «відмінно» у таких випадках:

- ❖ дослідження проведено на високому теоретико-прикладному рівні;

- ❖ повністю розкрито суть проблеми дослідження;
- ❖ визначено й обґрунтовано актуальність теми дослідження;
- ❖ чітко визначено мету й завдання дослідження;
- ❖ проведено детальний огляд науково-методичної літератури за темою курсової роботи;
- ❖ підібрано ефективні методи дослідження й детально описано методику їх проведення;
- ❖ зміст викладеного матеріалу у повній мірі відповідає структурній побудові курсової роботи;
- ❖ у курсовій роботі вдало використано таблиці, рисунки, діаграми, схеми тощо;
- ❖ чітко сформульовано загальні висновки роботи;
- ❖ достатній обсяг курсової роботи.

Таблиця 3

Шкала оцінювання: розширена та ECTS

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за розширеною шкалою
90-100	A	ВІДМІННО
80-89	B	ДУЖЕ ДОБРЕ
75-79	C	ДОБРЕ
60-74	D	ЗАДОВІЛЬНО
50-59	E	ДОСТАТНЬО
35-49	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО З МОЖЛИВІСТЮ ПОВТОРНОГО ЗАХИСТУ
1-34	F	НЕПРИЙНЯТНО

Під час захисту студент демонструє вільне володіння матеріалом роботи. Доповідь логічна й обґрунтована. Мова не містить позанаукової лексики. Після доповіді студентом надано чіткі, лаконічні й обґрунтовані відповіді на всі запитання.

80-89 балів (дуже добре)

У курсовій роботі чітко обґрунтовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, підібрано ефективні методи дослідження, використано достатню кількість науково-методичної літератури. Однак при висвітленні окремих проблем роботи студент проявив відсутність власної позиції. Курсова робота оформлена відповідно до поставлених вимог.

Доповідь логічна й обґрунтована. Під час захисту курсової роботи студент продемонстрував вільне володіння матеріалом, а також дав правильні відповіді

на запитання членів комісії.

75-79 балів (добре)

Тема курсової роботи розкрита, однак є певні недоліки непринципового характеру. Структура роботи логічно побудована, проте є зауваження щодо додаткового вивчення окремих аспектів проблеми. Загальні висновки роботи чітко сформульовані.

Доповідь чітка й охоплює всі результати дослідження. Під час захисту студент продемонстрував володіння матеріалом, проте допустив певні стилістичні помилки. Відповіді на запитання членів комісії були правильними, однак деякі з них - нечіткими.

60-74 балів (задовільно)

У курсовій роботі допущено недоліки та мають місце елементи описовості. Структура роботи логічно побудована, відповідає поставленим вимогам, однак зміст роботи потребує додаткового опрацювання. Загальні висновки відповідають завданням роботи. У тексті курсової роботи наявні певні лексичні, стилістичні, граматичні й пунктуаційні помилки. Є зауваження щодо оформлення курсової роботи.

Структура доповіді не має системного характеру, а тому викликає додаткові запитання у членів комісії до студента. Деякі відповіді на запитання членів комісії відрізняються від висновків і результатів, представлених у курсовій роботі. Деякі відповіді містять помилки або неточності.

50-59 балів (достатньо)

Зміст курсової роботи висвітлює тему лише поверхнево, не містить чітких рекомендацій щодо вирішення проблеми дослідження. У роботі також нечітко сформульовано мету й завдання дослідження. У першому розділі курсової роботи відсутній критичний аналіз даних із літературних джерел. Оформлення курсової роботи не відповідає поставленим вимогам.

Структура доповіді не має логічної структури, не охоплює весь матеріал, описаний у роботі. Відсутні відповіді на додаткові запитання. Деякі думки доповідача не збігаються з тими, які викладені в роботі, що свідчить про несаможестійність під час виконання роботи. Доповідач погано орієнтується в характеристиці методів дослідження, використаних у роботі. Під час доповіді й відповідей на запитання членів комісії студент допускає багато лексичних і стилістичних помилок.

35-49 балів (незадовільно)

У випадку коли студент не розкрив зміст теми курсової роботи, не проаналізував літературні дані науково-методичної літератури, не залучив результати досліджень інших авторів, не вірно обґрунтував мету й завдання роботи, а також допустив суттєві помилки під час викладу змісту роботи курсова

робота оцінюється оцінкою «незадовільно».

Студент зобов'язаний виправити недоліки й зауваження і повторно подати курсову роботу на перевірку й захист у визначені кафедрою терміни.

1-34 балів (неприйнятно)

Студент не виконав курсову роботу. Зобов'язується виконати її у визначені терміни або відраховується з числа студентів.

13. ТИПОВІ ПОМИЛКИ У ПРОЦЕСІ НАПИСАННЯ Й ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Під час підготовки курсової роботи студенти допускають дві групи найбільш поширених помилок: недоліки загального характеру й помилки в основних розділах курсової роботи.

Серед **недоліків загального характеру** розрізняють:

- ✓ відсутність посилань на літературні джерела;
- ✓ надмірне цитування;
- ✓ невідповідність оформлення роботи встановленим вимогам;
- ✓ невідповідність посилань списку використаних джерел;
- ✓ відсутність логічної єдності розділів і підрозділів курсової роботи;
- ✓ невідповідність змісту роботи її темі;
- ✓ невідповідність змісту підрозділів їх назвам;
- ✓ тавтологія;
- ✓ невдале поєднання теоретичного матеріалу з практичним;
- ✓ невміння виділяти головне;
- ✓ порушення логічної послідовності у викладі матеріалу;
- ✓ недостатній або занадто великий обсяг курсової роботи.

До **помилки у основних розділах** курсової роботи належать:

- ✓ подання теоретичного матеріалу без аналізу;
- ✓ наведення у тексті роботи лише довідкової та загальновідомої інформації;
- ✓ відсутність у тексті роботи ілюстративного матеріалу;
- ✓ помилки в таблицях і діаграмах;
- ✓ відсутність структурно-логічного зв'язку між аналітичним матеріалом;
- ✓ дублювання певного матеріалу в різних розділах роботи;
- ✓ включення до розділу 3 аналізу літературних джерел замість висвітлення власних результатів досліджень;
- ✓ відсутність структурно-логічного зв'язку між висновками і завданнями курсової роботи.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ТА ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Барладин О.Р., Вакуленко Л.О., Грушко В.С., Храбра С.З. Методичні рекомендації до написання та захисту курсових робіт. Тернопіль : Вид - во ТНПУ, 2017. 24 с.
2. Бекас О.О., Зуграва М.О. Методичні рекомендації для написання та оформлення курсових робіт з вікової анатомії і фізіології: для студентів СВО бакалавра спеціальності 6.010203 Здоров'я людини, 014.14 Середня освіта (Здоров'я людини). Вінниця, 2018. 28 с.
3. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посібник. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
4. Кутек Т.Б., Вовченко І.І. Методичні рекомендації до написання курсових і дипломних робіт. Житомир: ЖДУ, 2007. 26 с.
5. Методичні вказівки до виконання та захисту курсових робіт з дисципліни «Основи фізичної реабілітації» для бакалаврів напрямку підготовки 6.010203 «Здоров'я людини» спеціальності «Фізична реабілітація» усіх форм навчання / укладачі О.А. Присяжнюк, А.В. Єрмолаєва. Запоріжжя : ЗНТУ, 2017. 30 с.
6. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А.Є. Конверського. К.: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
7. Основи наукових досліджень: конспект лекцій / укладач Е.В. Колісніченко. Суми : Сумський державний університет, 2012. 83 с.
8. Основи фізичної реабілітації: методичні вказівки до виконання курсової роботи для студентів напряму підготовки 6.010203 «Здоров'я людини» / укл. О.В. Осадчий, А.А. Демченко. Чернігів : ЧНТУ, 2017. 56 с.
9. Основні вимоги до оформлення списку літератури за новими стандартами: методичні рекомендації / уклад.: М.П. Гребенюк, Г.З. Шевчук. Луцьк: ВІППО, 2019. 60 с.
10. Товт В.А., Сивохоп Е.М., Сусла В.Я. Нормативні вимоги та методика підготовки курсових, дипломних і магістерських робіт: метод. рекомендації. Ужгород: «Ліра», 2004. 64 с.
11. Юрченко С.О., Юрченко О.Є. Основи наукових досліджень : навчальний посібник для студентів спеціальностей «Туризм», «Готельно-ресторанна справа», «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. 204 с.
12. Ярчук Г.В. Методичні рекомендації щодо написання та оформлення курсової роботи. Ізмаїл, 2019. 20 с.

ДОДАТКИ

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША КУРСОВОЇ РОБОТИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

Факультет фізичного виховання і спорту

Кафедра медико-біологічних основ фізичного виховання і фізичної реабілітації

КУРСОВА РОБОТА

з фізичної терапії, ерготерапії при захворюваннях
кардіо-респіраторної системи

на тему «**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАСАЖНИХ
МЕТОДИК У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ПАЦІЄНТІВ З
АРТЕРІАЛЬНОЮ ГІПЕРТЕНЗІЄЮ**»

Студента 3 курсу, групи ЗД ФТЕТ Спеціальності
227 Фізична терапія, ерготерапія

Пашенка Євгена Олександровича

Науковий керівник ст. викладач кафедри
медико-біологічних основ фізичного виховання і
фізичної реабілітації, кандидат наук з фізичного
виховання і спорту **Сулима А.С.**

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка ECTS: _____

Члени комісії:

_____

_____

_____

_____

_____

_____

м. Вінниця - 2021 рік

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ РОЗДІЛУ «ЗМІСТ»

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ (за необхідності).....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	6
1.1. Артеріальна гіпертензія, етіологія, патогенез	6
1.2. Класифікація артеріальної гіпертензії	8
1.3. Профілактика та лікування артеріальної гіпертензії.....	12
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	15
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ Й МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	16
2.1. Теоретичний аналіз та узагальнення даних науково - методичної літератури.....	16
2.2. Організація дослідження	17
РОЗДІЛ 3. ЗАСТОСУВАННЯ КІНЕЗОТЕРАПІЇ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПАЦІЄНТІВ ІЗ АРТЕРІАЛЬНОЮ ГІПЕРТЕНЗІЄЮ	18
3.1. Характеристика засобів фізичної терапії осіб із артеріальною гіпертензією, які застосовуються на різних етапах фізичної реабілітації.	18
3.2. Особливості застосування кінезотерапії для осіб із артеріальною гіпертензією	20
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	24
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	26
ДОДАТКИ (за необхідності)	29

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ «ПЕРЕЛІКУ УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ»

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

АТ діаст.	- артеріальний діастолічний тиск;
АТ сер.	- артеріальний тиск середній;
АТ сист.	- артеріальний систолічний тиск;
В.п.	- вихідне положення;
ДТ	- довжина тіла;
ІФС	- індекс фізичного стану;
КГ	- контрольна група;
ЛГ	- лікувальна гімнастика;
ЛФК	- лікувальна фізична культура;
МТ	- маса тіла;
ОГ	- основна група;
СІ	- серцевий індекс;
СОК	- систолічний об'єм крові;
УІ	- ударний індекс;
ФР	- фізична реабілітація;
ХОК	- хвилинний об'єм крові;
ЧСС	- частота серцевих скорочень

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ РОЗДІЛУ «ВСТУП»

1. Курсова робота теоретичного характеру

Тема курсової роботи «КОМПЛЕКСНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ХВОРИХ ІЗ ЕСЕНЦІАЛЬНОЮ ГІПЕРТЕНЗІЄЮ НА ПІСЛЯЛІКАРНЯНОМУ ЕТАПІ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ»

ВСТУП

Актуальність теми. Есенціальна гіпертензія є одним із найпоширеніших захворювань у більшості країнах світу. Згідно статистичних даних [3, 12, 34] близько 25% населення економічно розвинутих країн страждають на дане захворювання. У нашій країні на сьогодні нараховується більше 11 мільйонів осіб хворих на есенціальну гіпертензію й нажалі їх кількість поступово зростає [19, 24].

Есенціальна гіпертензія – це захворювання серцево-судинної системи, яке проявляється стійким підвищенням артеріального тиску (до 140/90 мм рт ст. і вище).

Результатами багатьох досліджень [1, 8, 23] доведено, що в осіб із підвищеним артеріальним діастолічним тиском ризик розвитку інсультів збільшується у 10 разів, а ішемічної хвороби серця в 5 разів.

Аналіз наявної науково-методичної літератури [6, 20, 33] дозволив установити, що есенціальна гіпертензія може стати причиною погіршення якості життя, ранньої інвалідизації та навіть смертності у зв'язку з високим ризиком виникнення інсульту, ішемічної хвороби серця, серцевої та ниркової недостатності тощо. Саме тому лікування, фізична реабілітація та профілактика есенціальної гіпертензії є головними у роботі сімейних лікарів, кардіологів, психотерапевтів, інструкторів із лікувальної фізичної культури.

Протягом останніх десятиріч фізичні терапевти застосовують засоби фізичної терапії, що сприяють зменшенню частоти виникнення ускладнень есенціальної гіпертензії, а також збільшенню тривалості життя пацієнтів [2, 9, 18]. Так, для осіб із даною хворобою зазвичай застосовують лікувальний масаж, дієтотерапію, фізіотерапію, а основними вимогами до осіб із есенціальною гіпертензією було дотримання правильного режиму харчування, достатня рухова активність, відмова від шкідливих звичок, а також прийом антигіпертензивних препаратів.

Однак для осіб, які знаходяться на післялікарняному етапі фізичної реабілітації та ведуть активний спосіб життя, нажалі у наявній науково-методичній літературі недостатньо рекомендацій щодо нормалізації

артеріального тиску й відсутня програма фізичної терапії.

Тому **мета дослідження** полягала в розробці комплексної програми фізичної терапії осіб із есенціальною гіпертензією на післялікарняному етапі фізичної реабілітації.

Для досягнення поставленої мети нами вирішувалися наступні **завдання дослідження**:

1. Провести аналіз зарубіжної та вітчизняної науково-методичної літератури щодо проблеми фізичної терапії хворих із есенціальною гіпертензією.

2. Обґрунтувати етапи фізичної терапії осіб 30-35 років із есенціальною гіпертензією.

3. Характеристика засобів фізичної терапії хворих із есенціальною гіпертензією віком 30-35 років на післялікарняному етапі фізичної реабілітації.

Об'єкт дослідження – фізична терапія осіб із есенціальною гіпертензією.

Предмет дослідження – вплив засобів фізичної терапії на функціональний стан хворих із есенціальною гіпертензією на післялікарняному етапі фізичної реабілітації.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури щодо питання дослідження; педагогічне спостереження; методи математичної статистики.

Практична значущість отриманих результатів полягає у характеристиці сучасних засобів фізичної терапії осіб із есенціальною гіпертензією на післялікарняному етапі фізичної реабілітації.

Структура та обсяг курсової роботи. Курсова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, практичних рекомендацій, а також списку використаних джерел.

Загальний обсяг роботи становить 39 сторінок. Матеріали досліджень ілюстровані 7 рисунками та 5 таблицями; бібліографія нараховує 33 наукових і методичних джерела.

2. Курсова робота експериментального характеру

Тема курсової роботи «ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДЛЯ КОРЕКЦІЇ ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ З ГІПЕРТОНІЧНОЮ ХВОРОБОЮ»

ВСТУП

Актуальність теми. Серед головних причин скорочення життя населення лідируюче місце займає артеріальна гіпертонія, оскільки зумовлює розвиток таких небезпечних захворювань, як стенокардія, інфаркт міокарду і інсульт.

Гіпертонічною хворобою страждає кожний п'ятий житель нашої планети, а

в Україні, за деякими даними, кожний четвертий. Різні чинники ризику гіпертонії виявляються майже у 60% населення працездатного віку, з них половина має більше двох чинників ризику одночасно [21].

За статистикою в нашій країні тільки половина хворих АГ знають про свою хворобу. Проте, з них лише половина лікується, а серед тих, хто лікується, лише половина (тобто всього один гіпертонік з восьми) лікується ефективно.

Дослідження останніх років [5, 11, 18] переконливо довели не тільки високе розповсюдження гіпертонічної хвороби (ГХ) серед осіб похилого віку, але і необхідність постійного контролю за рівнем АТ з метою зниження ризику серцево-судинних ускладнень.

Більша частота виникнення ГХ в похилому віці обумовлена віковими змінами різних органів і систем, в першу чергу – серцево-судинної системи (змінами її нейрогуморальної регуляції), де важливу роль відіграють зміни судин: як аорти і її магістральних артерій, так і дрібних периферичних судин - капілярів.

У сучасних дослідженнях акцентується увага на вивченні стану мікроциркуляторної системи і його ролі в становленні і прогресуванні ГХ. Однак це питання не знайшло свого належного висвітлення у віковому аспекті.

Разом з тим, за останні 30 років циклом клінічних і експериментальних досліджень, виконаних в Інституті геронтології АМН України [3, 16, 29] були встановлені вікові зміни зі сторони периферичного кровообігу, які в значній мірі можуть здійснювати вплив на розвиток і перебіг ГХ. Так, було встановлено, що з віком погіршується капілярний кровообіг, що характеризується зменшенням кількості функціонуючих капілярів, сповільненням швидкості шкірного кровотоку, зменшенням діаметру артеріальних розгалужень капілярів.

Поряд з інволютивними змінами спостерігаються компенсаторні процеси, які проявляються подовженням і звивистістю капілярів, що сприяє збільшенню площі контакту капілярів з навколишньою тканиною. Було також показано, що при старінні зміни стану серцево-судинної системи, зокрема капілярів, зумовлюють розвиток циркуляторної і тканинної гіпоксії [1, 34].

У доповіді на XIV Конгресі терапевтів України Є.П. Свіщенко [6, 18] наводить факти щодо зменшення ризику розвитку ускладнень артеріальної гіпертензії із зменшенням діастолічного артеріального тиску (ДАТ) на 5 мм рт. ст. і утриманні його на такому ж рівні для інсультів - на 34%, ішемічної хвороби серця (гострих форм) - на 19%, смертності від серцево-судинних захворювань - на 23%.

Цій меті відповідає розроблена в Україні «Національна програма профілактики і лікування артеріальної гіпертензії». Одним із головних спрямувань цієї програми є розробка сучасної адекватної реабілітації хворих на АГ, головне місце в алгоритмі якої посідають методи фізичної реабілітації.

Опираючись на вказане вище, **мета дослідження** полягала у корекції

фізичного здоров'я осіб похилого віку з гіпертонічною хворобою, які перебувають на амбулаторному лікуванні, шляхом комплексного застосування курсу реабілітаційних засобів.

Завдання дослідження:

1. Узагальнити відомості спеціальної літератури і практичного досвіду лікування і реабілітації пацієнтів похилого віку з гіпертонічною хворобою.

2. Розробити комплекс засобів реабілітації для пацієнтів похилого віку з гіпертонічною хворобою з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей.

3. Дослідити вплив комплексу засобів реабілітації на фізичне здоров'я пацієнтів похилого віку з гіпертонічною хворобою.

Об'єкт дослідження – реабілітація пацієнтів похилого віку з гіпертонічною хворобою, які перебувають на амбулаторному лікуванні.

Предмет дослідження – ефективність впливу розробленого комплексу засобів реабілітації на фізичне здоров'я пацієнтів похилого віку з гіпертонічною хворобою.

Методи дослідження вибрані з урахуванням необхідності всебічного вивчення проблеми взаємозв'язку функціонального стану серцево-судинної системи та артеріальної гіпертонії.

Здійснили википірування з медичних карток пацієнтів, хворих на гіпертонічну хворобу.

Для пошуку безпосередніх змін у функціональному стані серцево-судинної системи використовували функціональні проби (ортостатична та холодова).

У процесі дослідження застосовувався педагогічний експеримент.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні комплексу засобів реабілітації для пацієнтів похилого віку з гіпертонічною хворобою, які перебувають на амбулаторному лікуванні, з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей.

Структура та обсяг роботи. Курсова робота викладена на 40 сторінках машинописного тексту. Вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків, практичних рекомендацій, переліку використаної наукової літератури, додатків. Бібліографія нараховує 36 джерел.

Робота містить табличний матеріал та ілюстрована рисунками.

ПРИКЛАДИ
ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ
У СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ У ДИСЕРТАЦІЇ
З УРАХУВАННЯМ НАЦІОНАЛЬНОГО СТАНДАРТУ УКРАЇНИ
ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
<p style="text-align: center;">Книги: Один автор</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бекас О.О. Лабораторний практикум з курсу вікової анатомії та фізіології: навчально-метод. посібник. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2020. 146 с. 2. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с. 3. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с. 4. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с. 5. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с. 6. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с. 7. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.
<p style="text-align: center;">Два автори</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бекас О.О., Паламарчук Ю.Г. Judo. Фізична підготовка юних спортсменів: навч.-метод. посібник. Вінниця: Т.П. Барановська, 2014. 152 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с. 4. Корольчук А.П., Сулима А.С. Масаж загальний і самомасаж: навч.-метод. посібник. — Вінниця: ВДПУ, 2018. 124 с.

<p>Три автори</p>	<p>1. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с.</p> <p>2. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с.</p> <p>3. Мацейко І.І., Бекас О.О., Чаланова Р.І. Дипломна робота: написання та оформлення. Методичні рекомендації для студентів СВО бакалавр освітньої програми Середня освіта. Здоров'я людини спеціальності 014 Середня освіта (Здоров'я людини). Вінниця, 2019. 35 с.</p>
<p>Чотири і більше авторів</p>	<p>1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с.</p> <p>2. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с.</p> <p>3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с.</p> <p>4. Костюкевич В. М., Воронова В.І., Шинкарук О.А., Борисова О.В. Основи науково-дослідної роботи магістрантів та аспірантів у вищих навчальних закладах: навч. посібник. Вінниця: ТОВ «Нілан – ЛТД», 2016. 554 с.</p>
<p>Автор(и) та редактор(и)/упорядники</p>	<p>1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с.</p> <p>2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с.</p> <p>3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В.М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.</p>
<p>Без автора</p>	<p>1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А.В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с.</p> <p>2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В.І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с.</p> <p>3. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ,</p>

	<p>2015. 306 с.</p> <p>4. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с.</p> <p>5. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с.</p> <p>6. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с.</p> <p>7. Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с.</p> <p>8. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.</p>
<p>Багатотомні видання</p>	<p>1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.</p> <p>2. Лодий П. Д. Сочинения : в 2 . / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Сеницына. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2015. Т. 1. 306 с.</p> <p>3. Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2017. Т. 1. 382 с.</p> <p>4. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.</p> <p>5. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.</p>
<p>Автореферати дисертацій</p>	<p>1. Бекас О. О. Вікові та статеві особливості рівня фізичного стану молоді і його залежність від способу життя : автореф. дис. ... канд. біол. наук : 03.00.13. Київ, 2001. 16 с.</p> <p>2. Сулима А. С. Удосконалення фізичної підготовленості кваліфікованих хокеїстів на траві шляхом застосування методики „ендогенно-гіпоксичного дихання” : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання та спорту : [спец.] 24.00.01 „Олімпійський і професійний спорт” / Сулима Алла Станіславівна ; Львів. держ. ун-т фіз. культури. – Львів, 2017. – 19 с.</p>

<p>Дисертації</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Авдеева О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII – початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук :07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с. 2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем Еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с. 3. Паламарчук Ю. Г. Удосконалення фізичної підготовленості дзюдоїстів 10-12 років з урахуванням їх конституційних особливостей : дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.01 Київ, 2013. 227 с.
<p>Законодавчі та нормативні документи</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. 2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10-22. 3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2011. № 48-49. Ст. 536. 4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017). 5. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 4. С. 530-543. 6. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10. 7. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136-141. 8. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. <i>Баланс-бюджет</i>. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15-16.
<p>Архівні документи</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лист Голови Співки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад.

	<p>об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.</p> <p>2. Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаніка НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1-7.</p>
Патенти	<p>1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.</p> <p>2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.</p>
Препринти	<p>1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).</p> <p>2. Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).</p>
Стандарти	<p>1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).</p> <p>2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, ГОТ). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.</p> <p>3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила(КО 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).</p>
Каталоги	<p>1. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с.</p> <p>2. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Землянщина. Харків, 1996. 64 с.</p> <p>3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури</p>

	Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.
Бібліографічні показчики	<ol style="list-style-type: none"> 1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с. 2. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10). 3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування). 4. Лисодєд О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2003. 128 с. 5. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні показчики (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).
Частина видання: книги	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бекас О.О., Паламарчук Ю.Г. Інноваційний підхід до системи педагогічного контролю фізичної підготовленості дзюдоїстів на етапі попередньої базової підготовки. <i>Теоретико-методичні основи управління процесом підготовки спортсменів різної кваліфікації</i> : колективна монографія / за заг. ред. В. М. Костюкевича. Вінниця: ТОВ «Планер», 2018. С. 330-340. 2. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. <i>Тридцять лет с екологическим правом</i> : избранные труды. Харьков, 2013. С. 205-212. 3. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195-197. 4. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151-169.
Частина видання:	1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор</i>

<p>матеріалів конференцій (тези, доповіді)</p>	<p><i>1932-1933 років: втрати української нації</i> : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С.133-136.</p> <p>2. Бекас О.О., Паламарчук Ю.Г., Корольчук А.П., Ломинога С.І. Моделі фізичної підготовки дзюдоїстів 10-12 років з урахуванням їхніх соматотипів. <i>Фізична активність і якість життя людини</i>: зб. тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (11-13 червня). Луцьк-Світязь, 2019. С.50.</p> <p>3. Кононенко Н. Методология толерантности в системе общественных отношений. <i>Формирование толерантного сознания в обществе</i> : материалы VII междунар. антитеррорист. форума (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145-150.</p> <p>4. Сулима А., Бекас О., Федорчук В. Проблеми зміцнення здоров'я студентської молоді під час викладання фізичного виховання у закладах вищої освіти. <i>Особливості викладання дисципліни фізичне виховання у ЗВО в сучасних умовах : матеріали круглого столу.</i> (2020/1/22) Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. В. 2. С. 26-27.</p>
<p>Частина видання: довідкового видання</p>	<p>1. Кучеренко І. М. Право державної власності. <i>Великий Енциклопедичний юридичний словник</i> / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.</p> <p>2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. <i>Адміністративне право України</i> : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломoeць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54-55.</p> <p>3. Сірий М. І. Судова влада. <i>Юридична енциклопедія</i>. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.</p>
<p>Частина видання: продовжуваного видання</p>	<p>1. Бекас О.О., Губіна С.І., Давидюк М.О. Аналіз результатів опитування студентів щодо якості надання освітніх послуг. <i>Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського</i>. Серія: педагогіка і психологія. 2020. Вип. 62. С. 80-87.</p> <p>2. Бекас О.О., Степаненко І.О. Фізична працездатність та аеробні можливості організму студенток з тютюновою залежністю, які мають різний компонентний склад маси тіла. <i>Український журнал медицини, біології та спорту</i>, 2019/1. Т. 4. №1(17). С. 249-255.</p>

	<p>3. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. <i>Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій</i>. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212-218.</p> <p>4. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. <i>Проблеми законності</i>. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200-206.</p>
<p>Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)</p>	<p>1. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2007. № 4. С. 88-92.</p> <p>2. Коломоєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України</i>. 2017. № 5. С. 71-79.</p> <p>3. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.</p> <p>4. Bekas, O., Palamarchuk, Y., Nesterova, S., & Sulyma, A. (2018). Individualization of the Assessment of the Development of Motor Qualities of Young Wrestlers Basing on Somatotyping. <i>Physical Education, Sports and Health Culture in Modern Society</i>, (2(42), 135-142.</p>
<p>Електронні ресурси</p>	<p>1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>2. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2017. № 5. С. 115-118. URL: http://lsey.org.ua/5_2017/32.pdf.</p> <p>3. Syvash Iryna, Balazh Mariia, Yurchenko Oleksandr, Shcherbashyn Yakiv, Khurtyk Dmytro, Kormiltsev Volodymyr, Bekas Olga, Korolchuk Anatoly, Sulima Alla. Formation of sports specialization as the «group exercises» during the working with young athletes in the rhythmic gymnastics. <i>Journal of Physical Education and Sport ® (JPES)</i>, 2019, Vol 19 (Supplement issue 2), Art 43, P. 287 – 292. URL: http://reposit.uni-sport.edu.ua/handle/787878787/2680</p> <p>4. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років ХХ століття: період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2016. Т. 12, № 6. С. 6-14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006</p>

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ДОДАТКІВ

Додаток А

Таблиця А. 1

**Результати визначення амплітуди активного руху (гоніометрія)
осіб, які перенесли ішемічний інсульт (в градусах)**

Суглоб	Назва руху	Середнє значення, $x \pm m$ (n=54)	Норма амплітуди руху
Плечовий суглоб	Згинання плеча	41,3±3,88	180 ⁰
	Розгинання плеча	8,48±1,71	60 ⁰
	Відведення плеча	43,57±3,28	180 ⁰
Ліктьовий суглоб	Розгинання передпліччя	-84,72±2,09	0 ⁰
	Згинання передпліччя	71,30±3,88	150 ⁰
Променево- зап'ястковий суглоб	Згинання кисті	17,33±1,79	80 ⁰
	Розгинання кисті	13,72±1,46	70 ⁰
Кульшовий суглоб	Згинання стегна	55,76±3,43	120 ⁰
	Розгинання стегна	4,5±0,51	30 ⁰
	Відведення стегна	24,07±1,19	45 ⁰
	Приведення стегна	15,46±0,81	35 ⁰
	Піднімання прямої ноги	34,26±2,09	110 ⁰
Колінний суглоб	Згинання гомілки	62,59±3,73	135 ⁰
	Розгинання гомілки	-61,91±1,34	0 ⁰
Надп'яtkово- гомілковий суглоб	Розгинання стопи	4,72±0,30	20 ⁰
	Згинання стопи	12,67±1,04	50 ⁰

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ 3*(навчальна дисципліна)***СТУДЕНТА(КИ) 3(4) КУРСУ ГРУПИ***(прізвище, ім'я, по-батькові)*

Тема _____

Науковий керівник _____

(вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по-батькові)

№ з/п	Структура курсової роботи	Максимальна кількість балів	Оцінка роботи науковим керівником
1	Титульний аркуш	1	
2	Зміст (1-2 сторінки)	1	
3	Перелік умовних скорочень (за необхідності)	1	
4	Вступ (2-3 сторінки), де формулюються актуальність теми, мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження, короткий опис структури роботи	8	
5	РОЗДІЛ 1. Стан вивчення питання за результатами аналізу літературних джерел (сторінок)	12	
6	РОЗДІЛ 2. Опис методів, методик та організації дослідження (сторінок)	12	
7	РОЗДІЛ 3. Результати власних досліджень та їх обговорення (сторінок)	20	
8	Висновки (від 3 до 6 пунктів)	7	
9	Практичні рекомендації (за необхідності)	3	
10	Список використаних джерел (не менше 20 джерел)	5	
11	Додатки (за необхідності)	2	
12	Оформлення курсової роботи	8	
	Разом	80	

Науковий керівник _____

*(ініціали, прізвище)**(підпис)*

Кількість балів за написання, оформлення курсової роботи	Кількість балів за захист курсової роботи	Загальна оцінка за курсову роботу		
		Загальна кількість балів	Оцінка за шкалою ECTS	Підсумкова оцінка за розширеною шкалою
Максимум 80 балів	Максимум 20 балів	Максимум 100 балів		

